

ELIZA MAZURCZAK
ORCID: 0000-0003-2412-2427
Uniwersytet Wrocławski

STATUS FUNKCJONARIUSZY STRAŻY MARSZAŁKOWSKIEJ — ZAGADNIENIA WYBRANE

Abstrakt: Przedmiot opracowania stanowi charakterystyka wybranych elementów statusu funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej w aspekcie pozostawania przez nich w niepracowniczych stosunkach o charakterze administracyjnoprawnym. Skoncentrowano się na instytucji nawiązania tego rodzaju więzi prawnej, uprawnieniach i obowiązkach funkcjonariuszy tej formacji oraz na ustaniu ich zatrudnienia. Analiza regulacji pragmatycznych w tym zakresie stanowi dodatkowy argument uzasadniający stanowisko, zgodnie z którym Straż Marszałkowska może zostać zakwalifikowana do kategorii służby zmilitaryzowanej.

Słowa kluczowe: Straż Marszałkowska, stosunek służbowy, funkcjonariusz, służba zmilitaryzowana

WPROWADZENIE

Najistotniejsze elementy składające się na status funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej unormowane zostały w ustawie z dnia z dnia 26 stycznia 2018 roku o Straży Marszałkowskiej (dalej jako: u.s.m.)¹. Przed wejściem w życie wskazanej regulacji kwestie związane ochroną Sejmu i Senatu zawarte były przede wszystkim w rozdziale 11 nieobowiązującej już² ustawy z dnia 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu³ oraz w wykonujących ją aktów rangi podustawowej. Unormowania te umieszczone były — bez istotnego związku — w akcie prawnym dotyczącym innej formacji o charakterze policyjnym⁴. Pomimo bogatej tradycji historycznej związanej ze Strażą Marszałkowską, a także wzmacniającej się roli tej formacji i rosnącego znaczenia jej zadań w zakresie ochrony Sejmu i Sena-

¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1940 ze zm.

² W miejsce Biura Ochrony Rządu powołano nową formację na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 575 ze zm.), co spowodowało przeniesienie regulacji dotyczących zatrudnionych w Straży Marszałkowskiej do tego aktu prawnego.

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 985 ze zm.

⁴ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o Straży Marszałkowskiej druk sejmowy nr VIII.1971.

tu (wynikającego ze wzrostu zagrożeń, w tym także zagrożeń terrorystycznych), pozycja ustrojowa i zakres kompetencji Straży Marszałkowskiej był niewystarczający⁵. Taka sytuacja prawna determinowała również sposób i zakres regulacji zatrudnienia w tej formacji. Strażnicy Marszałkowscy nie posiadali statusu funkcjonariuszy, byli pracownikami Kancelarii Sejmu⁶, do których miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy⁷ oraz ustawy z dnia 16 września 1982 roku o pracownikach urzędów państwowych⁸.

Nowa regulacja nie tylko rozszerzyła kompetencje Straży Marszałkowskiej poprzez przyznanie jej nowych zadań⁹, ale znacząco wzmocniła pozycję podmiotów mających znaleźć w niej zatrudnienie — nadając im status funkcjonariuszy służby zmilitaryzowanej¹⁰.

Najistotniejsze kompetencje w zakresie stosunku służbowego funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej przysługują Szefowi Kancelarii Sejmu. W gestii tego podmiotu pozostaje nie tylko mianowanie funkcjonariuszy na stanowisko służbowe. Uprawniony jest on również do przeniesienia, jak również zwolnienia funkcjonariuszy ze służby (zob. art. 22 u.s.m.). Czynności podejmowane w tym zakresie przez Szefa Kancelarii Sejmu posiadają walor decyzji administracyjnej — jednostronnego aktu mającego konstytutywny charakter. Zarówno forma tych fundamentalnych czynności, jak i pozostałe elementy statusu zatrudnionych w Straży Marszałkowskiej umożliwiają przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym zatrudnienie funkcjonariuszy tej formacji ma charakter publicznoprawny i przyjmuje ono postać niepracowniczego stosunku służbowego typu administracyjnoprawnego.

1. NAWIĄZANIE STOSUNKU ZATRUDNIENIA

Stosunek służbowy funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej powstaje w drodze aktu mianowania na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do służby (art. 21 ust. 1 u.s.m). Nominacja stanowi jednostronne, władcze rozstrzygnięcie, którego istotą jest włączenie kandydata do służby oraz powierzenie mu określonych praw i obowiązków¹¹. Osobę przyjętą do służby mianuje się funkcjonariuszem Straży Marszałkowskiej w służbie przygotowawczej na okres trzech lat, przy czym,

⁵ *Ibidem*.

⁶ K. Zeidler, J. Lipski, U. Nalaskowska, *Ustawa o Biurze Ochrony Rządu. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 275.

⁷ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.

⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 537 ze zm.

⁹ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o Staży Marszałkowskiej oraz M. Grześków, M. Szymura, *Straż Marszałkowska jako służba zmilitaryzowana. Geneza formacji i wybrane aspekty prawne*, „Przegląd Sejmowy” 2019, nr 5 (154), s. 200–201.

¹⁰ Szerzej na temat pojęcia służby zmilitaryzowanej M. Grześków, *Nawiązywanie stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych*, Warszawa 2020, s. 7–11.

¹¹ *Ibidem*, s. 109.

w przypadkach uzasadnionych szczególnymi kwalifikacjami funkcjonariusza, może być on zwolniony z jej odbywania lub jej czas może zostać skrócony. Ustawodawca decyzję tę pozostawił w gestii Szefa Kancelarii Sejmu (art. 21 ust. 2 i ust. 4 u.s.m.). Służba przygotowawcza ma na celu poddanie funkcjonariusza stosownemu szkoleniu oraz przygotowanie i sprawdzenie przydatności do służby przed zatrudnieniem go na stałe¹². Służy również funkcjonariuszowi, który dzięki zapoznaniu się z właściwościami i wymaganiami służby w Straży Marszałkowskiej może dokonać oceny trafności dokonanego przez siebie wyboru¹³. Dodatkowym warunkiem mianowania funkcjonariuszy do służby stałej jest uzyskanie pozytywnej opinii służbowej, którą wydaje — w przypadku podmiotów niezajmujących stanowisk kierowniczych w służbie — Komendant Straży Marszałkowskiej (art. 21 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 5 u.s.m.).

Mianowanie do służby poprzedza postępowanie kwalifikacyjne zarządzane i prowadzone przez Komendanta Straży Marszałkowskiej mające na celu ustalenie, czy kandydat spełnia warunki przyjęcia do służby w Straży Marszałkowskiej, oraz określenie jego predyspozycji do pełnienia tej służby (art. 18 ust. 2 i ust. 6 u.s.m.)¹⁴. Ustawodawca w przepisie art. 18 ust. 1 pragmatyki sformułował wobec kandydatów określone rygory selekcyjne, wśród których wymienić można między innymi: polskie obywatelstwo, korzystanie z praw publicznych, co najmniej średnie wykształcenie. Predyspozycje do służby sprawdzane są przede wszystkim na podstawie rozmowy kwalifikacyjnej, a także poprzez ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby oraz przeprowadzenie testu sprawności fizycznej. Sposób ukształtowania przez ustawodawcę etapu poprzedzającego mianowanie do służby w Straży Marszałkowskiej świadczy o tym, że podobnie jak w przypadku innych funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych, ustawodawca wprowadził zaostrzone kryteria zdolności prawnej do zatrudnienia, mające na celu ochronę interesów służby kosztem interesów podmiotu ubiegającego się o zatrudnienie. Należy jednak zaakcentować, że wskazane w ustawach pragmatycznych zestawienie wymaganych rygorów selekcyjnych ma wyczerpujący i wiążący charakter¹⁵.

Przed podjęciem służby funkcjonariusz Straży Marszałkowskiej składa ślubowanie (art. 20 ust. 1 u.s.m.). Ślubowanie jest pierwszym aktem działalności służbowej funkcjonariusza, a jego treść odwołuje się do najwyższych (dla osoby gotowej do pełnienia służby) wartości¹⁶. Podkreślenia wymaga, że choć ze sposobu sformułowania tego przepisu przez ustawodawcę pozornie może to nie wynikać,

¹² Zob. T. Kuczyński, [w:] *System prawa pracy*, t. 7. *Zatrudnienie Niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015, s. 423.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Szczegółowo postępowanie w tym zakresie reguluje Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2018 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów do służby w Straży Marszałkowskiej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1170).

¹⁵ T. Kuczyński, [w:] *System prawa pracy*, t. 7, s. 424.

¹⁶ M. Grześków, *Nawiązywanie stosunków zatrudnienia...*, s. 146 i wskazana tam literatura.

złożenie ślubowania przez mianowanego do służby jest obligatoryjne. Co istotne, od strony materialnoprawnej, rola ślubowania — wskazując zakres przyszłych obowiązków służbowych — formułuje w ogólnej postaci ustawową konstrukcję strony przedmiotowej czynu zagrożonego odpowiedzialnością dyscyplinarną¹⁷.

2. UPRAWNIENIA ZWIĄZANE Z ZATRUDNIENIEM

Analiza regulacji pragmatyki funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej pod kątem ich uprawnień związanych z nominacyjnym zatrudnieniem o charakterze publicznoprawnym pozwala przyjąć, że w sytuacji prawnej tych funkcjonariuszy dostrzegalne są wszystkie elementy służby państwowej, w tym przede wszystkim jednostronne ustalenie przez państwo w drodze ustawowej jej warunków, na które składają się ich zarówno uprawnienia, jak i obowiązki¹⁸. Uprawnienia stanowią zaś swoistą rekompensatę za poświęcenie się służbie¹⁹.

Z treści regulacji ustawy o Straży Marszałkowskiej wynika, że w ramach kategorii uprawnień funkcjonariuszy tej formacji można podzielić poszczególne uprawnienia — podobnie jak w przypadku pozostałych podmiotów pozostających w stosunkach służbowych o charakterze administracyjnoprawnym w służbach zmilitaryzowanych — na dwie zasadnicze grupy. Do pierwszej należą te z nich, które zostały skonstruowane na podobieństwo regulacji właściwych dla pracowniczych stosunków służbowych. Uprawnienia dające się zaliczyć do w tej kategorii przybierają z reguły, w porównaniu z unormowaniami powszechnymi, w tym przede wszystkim Kodeksem pracy, zmodyfikowaną postać. Wśród nich wymienić można między innymi:

1. uprawnienia urlopowe, w tym: urlop wypoczynkowy (w podstawowym wymiarze dwudziestu sześciu dni roboczych²⁰ z możliwością zwiększenia jego wymiaru aż do trzydziestu sześciu dni roboczych po dwudziestu pięciu latach służby), urlop okolicznościowy (maksymalnie pięć dni), urlop bezpłatny (w wymiarze do sześciu miesięcy), płatny urlop szkoleniowy. Funkcjonariuszom Straży Marszałkowskiej nie przysługuje natomiast prawo do urlopu zdrowotnego. Jest to instytucja charakterystyczna dla służbowych stosunków zatrudnienia, zarówno tych o charakterze niepracowniczym, jak i pracowniczym. Prawo do tego urlopu przewidują regulacje wszystkich pragmatyk funkcjonariuszy służb mundurowych poza ustawą z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym²¹. Uprawnienie tego rodzaju nie przysługiwało również funkcjonariuszom Biura

¹⁷ T. Kuczyński, [w:] *System prawa pracy*, t. 7, s. 432.

¹⁸ *Ibidem*, s. 442 w odniesieniu do specyfiki kształtowania przez ustawodawcę praw i obowiązków wszystkich funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych.

¹⁹ *Ibidem*, s. 442–443.

²⁰ Funkcjonariusz Straży Marszałkowskiej nabywa prawo do urlopu wypoczynkowego po upływie roku służby (art. 59 ust. 1 u.s.m.).

²¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1671 ze zm.

Ochrony Rządu²². Zasadnie przyjęć należy zatem, że brak tego uprawnienia wynika z faktu, że wzorzec dla analizowanej pragmatyki stanowiły przede wszystkim ustawy wskazane powyżej ustawy²³;

2. uprawnienia płacowe, w tym: prawo do uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, nagrody²⁴, uposażenie w okresie przebywania na zwolnieniu lekarskim w wysokości uzależnionej od przyczyny zwolnienia²⁵;

3. uprawnienia związane z rodzicielstwem, w tym prawo do urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego; Pragmatyka służbowa w zakresie wymiaru tych urlopów odsyła do regulacji Kodeksu pracy, natomiast unormowania ustawy szczególnej w zakresie pobieranego w tych okresach uposażenia, co do zasady wzorowane są na unormowaniach pracowniczych. Funkcjonariuszom Straży Marszałkowskiej przysługuje również prawo do uposażenia w czasie sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem lub chorym członkiem rodziny stanowiące odpowiednik zasiłku opiekuńczego przewidzianego w ustawie z dnia z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa²⁶.

Do drugiej grupy uprawnień należy zaliczyć te z nich, które nie mają swojego odpowiednika ani na gruncie regulacji kodeksowych, ani na gruncie pragmatyk pracowników, dla których podstawą nawiązania stosunku służbowego jest nominacja. W ramach tej kategorii wyróżnić można przede wszystkim uprawnienia o charakterze socjalno-bytowym, takie jak zasiłek na zagospodarowanie, zapomoga dla funkcjonariusza przysługująca mu w przypadku zdarzenia losowego powodującego pogorszenie sytuacji materialnej jego i jego rodziny, jak również otrzymywane przez opiekuna psa służbowego wyżywienie dla psa w naturze albo jego równoważnik w formie comiesięcznego ryczałtu, a także odprawę związaną ze zwolnieniem ze służby.

3. OBOWIĄZKI SKŁADAJĄCE SIĘ NA TREŚĆ STOSUNKU SŁUŻBOWEGO

Rozważania związane ze wskazanym w podtytule zagadnieniem należy rozpocząć od podkreślenia, że warunki służby w postaci obowiązków osób zatrudnionych na podstawie niepracowniczych stosunków zatrudnienia typu administra-

²² Urlop zdrowotny nie przysługuje również funkcjonariuszom Służby Ochrony Państwa, a więc formacji, która zastąpiła Biuro Ochrony Rządu.

²³ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o Straży Marszałkowskiej.

²⁴ Nagrody przyznawane funkcjonariuszom tej formacji można podzielić na trzy kategorie: motywacyjne (nagroda uznaniowa), temporalne (nagroda jubileuszowa) oraz temporalno – motywacyjne (nagroda roczna). Zob. E. Mazurczak-Jasińska, [w:] *System prawa pracy*, t. 7, s. 451 i wskazana tam literatura.

²⁵ Co do zasady 80 % uposażenia, a wyjątkowo a 100 % zob. art. 87 ust. 5 i 6 u.s.m.

²⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1133 ze zm.

cyjnego, podobnie jak ich analizowane wcześniej uprawnienia, zostały w sposób jednostronny ustalone przez państwo w drodze ustawowej w postaci norm imperatywnych. Oznacza to, że strony tych stosunków nie mogą kształtować ich według własnego uznania, odchodząc tym samym od regulacji pragmatyk służbowych. Jednocześnie, choć zatrudnionym w formacjach zmilitaryzowanych, podobnie jak wszystkim obywatelom przysługują prawa i wolności określone w Konstytucji RP czy też w ratyfikowanych umowach międzynarodowych, to ze względu na fakt, że pełnienie służby wiąże się z ochroną interesu publicznego, istnieje możliwość ograniczenia niektórych z nich. Do obowiązków składających się na treść stosunku służbowego funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej zaliczyć należy te z nich, które dotyczą zachowań, jakie powinien przejawiać zatrudniony, by zgodnie z określonymi przez ustawodawcę warunkami służby można było przyjąć, że powinności zostały wykonane należycie (a świadczenie zostało spełnione)²⁷. Pozostałe obowiązki funkcjonariuszy tej formacji dotyczą konkretnych działań, które wskazują, jakie zachowania tych podmiotów ze względu na treść stosunku służbowego będzie ocenione jako wypełnienie konkretnego obowiązku²⁸. W oparciu o to założenie dokonać można podziału powinności spoczywających na funkcjonariuszach Straży Marszałkowskiej na związane z pełnieniem służby obowiązki podstawowe, obowiązki dodatkowe oraz związane z nią szczególnie zakazy i ograniczenia.

Do obowiązków podstawowych zaliczyć należy powinności wynikające co do zasady z roty ślubowania składanego przez funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej w związku z mianowaniem do służby. Należy zwrócić uwagę na fakt, że pozycja tych powinności nałożonych przez ustawodawcę na zatrudnionego na podstawie stosunku niepracowniczego typu administracyjnego ulega wzmocnieniu ze względu na odesłanie do nich przez zwrot nakazujący dochowania obowiązków wynikających z roty złożonego ślubowania (art. 44 ust. 1 u.s.m.). W nauce powinności te zostały zakwalifikowane do kategorii obowiązków określających jakościową stronę pełnienia służby²⁹. Zaliczyć do nich należy:

1. obowiązek przestrzegania prawa, szczególnie istotny ze względu na możliwość ingerencji funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej w obszary prawnie chronione innych obywateli (zob. art. 3 i art. 4 u.s.m.);
2. obowiązek dochowania wierności konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej;
3. obowiązek strzeżenia honoru i dobrego imienia służby i skorelowany z nim obowiązek przestrzegania dyscypliny służbowej i zasad etyki zawodowej;
4. obowiązek wykonywania poleceń; Choć ustawodawca w rocie ślubowania składanego przez funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej, w odróżnieniu od re-

²⁷ Zob. T. Kuczyński, [w:] T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, J. Stelina, *System prawa administracyjnego*, t. 11. *Stosunek służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 410.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ T. Kuczyński, [w:] *System prawa pracy*, t. 7, s. 459

gulacji większości pragmatyk służbowych (poza ustawą o CBA), nie zdecydował się na wyraźne odniesienie się do tego obowiązku, to w przypadku struktur hierarchicznie podporządkowanych obowiązek ten ma charakter szczególny. Ustawa, podobnie jak inne pragmatyki służbowe, zawiera natomiast regulację obligującą funkcjonariusza tej formacji do odmowy wykonania polecenia przełożonego, jeżeli wykonanie polecenia łączyłoby się z popełnieniem przestępstwa. Określa również formalną procedurę weryfikacji polecenia w postaci ich kontroli służbowej sprawowanej przez Komendanta Straży Marszałkowskiej (zob. art. 44 ust. 2 i 3 u.s.m.);

5. obowiązek sumiennego wykonywania obowiązków funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej, nawet z narażeniem własnego życia.

Obowiązki dodatkowe to te powinności funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej, które są charakterystyczne dla zatrudnienia służbowego, w tym również zatrudnienia o charakterze niepracowniczym, co do zasady nieznanemu powszechnemu prawu pracy lub mające kwalifikowany charakter. Do tej kategorii powinności zaliczyć należy:

1. obowiązek poddania się opiniowaniu służbowemu co najmniej raz na dwa lata, zaś funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej w służbie przygotowawczej — co najmniej raz na rok. Kompetencje w tym zakresie posiada co do zasady Komendant Straży Marszałkowskiej³⁰;

2. obowiązek składania oświadczeń majątkowych mający na celu zabezpieczenie przed zjawiskami korupcyjnymi wśród zatrudnionych w służbie publicznej³¹.

Podobnie jak inne pragmatyki funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych ustawa o Straży Marszałkowskiej posługuje się konstrukcją zakazów i ograniczeń, które stanowią szczególną postać obowiązków, i są konsekwencją ograniczenia różnych sfer aktywności tej grupy zatrudnionych³². Wskazać tu można na:

1. zakaz podejmowania dodatkowego zatrudnienia³³ i ograniczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej wynikające z ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne;

2. zakaz przynależności partyjnej oraz uczestniczenia w działalności takiej partii lub na jej rzecz;

³⁰ Szczegółowe zasady i tryb opiniowania funkcjonariuszy reguluje rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 marca 2019 r. w sprawie opiniowania służbowego funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 543).

³¹ Oświadczenie majątkowe składane jest w trybie i w terminach określonych w przepisach ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2399 ze zm.).

³² Zob. A. Dubowik, Ł. Pisarczyk, *Prawo urzędnicze*, Warszawa 2011, s. 140.

³³ Na podstawie przepisu art. 46 u.s.m. Szef Kancelarii Sejmu może zezwolić funkcjonariuszowi Straży Marszałkowskiej na wykonywanie zajęcia zarobkowego (o charakterze naukowym lub naukowo-dydaktycznym) poza służbą, jeżeli nie koliduje to z wykonywaniem przez niego zadań służbowych.

3. ograniczenia związane z członkostwem w organizacjach lub stowarzyszeniach;
4. zakaz pełnienia funkcji publicznej;
5. zakaz zrzeszania w związkach zawodowych, co w konsekwencji uniemożliwia organizowanie strajku jak również akcji protestacyjnej;
6. obowiązek powiadomienia Komendanta Straży Marszałkowskiej o zamiarze wyjazdu za granicę bez względu na jego długość, przy czym informacja taka powinna być dostarczona przełożonemu na piśmie, jeżeli wyjazd jest planowany na dłużej niż trzy dni.

4. USTANIE STOSUNKU ZATRUDNIENIA

Ustanie stosunku zatrudnienia funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych konstrukcyjnie stanowi instytucję o charakterze odwrotnym do aktu przyjęcia do służby. W przypadku funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej obejmuje ono zwolnienie ze służby (rozwiązanie) i wygaśnięcie.

Ze względu na charakterystyczną dla stosunków służbowych zasadę stabilizacji zatrudnienia, polegającą na określeniu przez ustawodawcę enumeratywnych katalogów przesłanek mogących skutkować zwolnieniem ze służby, warunkiem prawidłowości dokonania zwolnienia funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej o charakterze materialnoprawnym jest wystąpienie wskazanej przez pragmatykę przyczyny³⁴. Przesłanki te można podzielić na obligatoryjne i fakultatywne. Do obligatoryjnych przyczyn zwolnienia ze służby należą: niezdolność do służby orzeczona przez komisję lekarską, nieprzydatności do służby stwierdzona w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej, wymierzenie kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby, utrata obywatelstwa polskiego lub nabycia obywatelstwa innego państwa, podanie nieprawdy w oświadczeniu majątkowym stwierdzone w drodze postępowania dyscyplinarnego, skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione umyślnie przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe, objęcie kierowniczego stanowiska państwowego albo objęcia funkcji z wyboru w organach samorządu terytorialnego, odmowa wydania funkcjonariuszowi poświadczenia bezpieczeństwa³⁵ oraz wystąpienie ze służby³⁶. Fakultatywne przesłanki zwolnienia stanowią: niewywiązywanie się z obowiązków służbowych w okresie odbywania

³⁴ Szerzej na temat trwałości zatrudnienia na podstawie stosunku służbowego W. Witoszko, *Ochrona trwałości zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, Białystok 2019, s. 20–30.

³⁵ Zob. ustawę z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 ze zm.).

³⁶ Warto wskazać, że choć inicjatorem postępowania związanego z wystąpieniem ze służby jest sam funkcjonariusz Straży Marszałkowskiej, to ustanie stosunku zatrudnienia wymaga przyjęcia rezygnacji i wydania decyzji o zwolnieniu ze służby przez Szefa Kancelarii Sejmu (zob. art. 29 ust. 3 u.s.m.).

służby stałej stwierdzonego w dwóch kolejnych opiniach służbowych, skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo nieumyślne ścigane z oskarżenia publicznego, nabycie prawa do emerytury w pełnym wymiarze, niezłożenie w terminie oświadczenia majątkowego, dwukrotne nieusprawiedliwione niestawienie się na badania zlecone przez komisję lekarską lub niepoddanie się im albo dwukrotne nieusprawiedliwione niestawienie się na obserwację w podmiocie leczniczym³⁷, upływ dwunastu miesięcy od dnia zaprzestania wykonywania obowiązków służbowych z powodu choroby, popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, w sytuacji gdy okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, osiągnięcie wieku wynoszącego co najmniej sześćdziesiąt lat dla kobiet i co najmniej sześćdziesiąt pięć lat dla mężczyzn, odmowa poddania się badaniu psychofizjologicznemu.

Pragmatyka Straży Marszałkowskiej zawiera regulacje statuujące ochronę szczególną stosunku służbowego obejmującą zatrudnionego w związku z rodzicielstwem oraz niezdolnością do służby z powodu choroby.

Funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej nie można zwolnić ze służby w okresie ciąży, w czasie urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego, urlopu rodzicielskiego lub urlopu wychowawczego, przy czym ochrona ta jest zniesiona między innymi w razie wymierzenia funkcjonariuszowi kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby czy też skazania prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione umyślnie przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe³⁸. W przypadku zwolnienia funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej ze służby z powodu nabycia prawa do emerytury w pełnym wymiarze określonego w przepisach odrębnych, w okresie ciąży, w czasie urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego lub urlopu rodzicielskiego przysługuje mu uposażenie do końca okresu ciąży oraz trwania wymienionego urlopu. Jeżeli natomiast zwolniony w związku z wystąpieniem tej przesłanki funkcjonariusz przebywał na urlopie wychowawczym, do końca okresu, na który urlop ten został udzielony, przysługują mu świadczenie pieniężne, wypłacane na zasadach obowiązujących przy wypłacaniu zasiłku wychowawczego³⁹ oraz inne uprawnienia przewidziane dla zwalnianych z pracy w czasie urlopu wychowawczego z przyczyn niedotyczących pracowników⁴⁰.

³⁷ Konsekwencji w postaci umożliwienia przełożonemu zwolnienia ze służby nie poniesie funkcjonariusz Straży Marszałkowskiej, jeśli skierowanie na obserwację nastąpiło na jego wniosek.

³⁸ Zob. art. 32 ust. 1 u.s.m.

³⁹ Zasiłek wychowawczy przysługujący na podstawie przepisów ustawy z dnia 1 grudnia 1994 roku o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. poz. 651, ze zm.) zastąpiony został w 2004 r. przez dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego uregulowany przepisami ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 615). Ustawodawca powinien uwzględnić tę istotną zmianę przepisów już na etapie konstruowania treści pragmatyki Straży Marszałkowskiej.

⁴⁰ Przyjąć należy, że funkcjonariuszom Straży Marszałkowskiej przysługiwać będzie w takim wypadku prawo do odprawy wynikające z przepisów ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych

Zwolnienie funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej ze służby nie może nastąpić przed upływem dwunastu miesięcy od dnia zaprzestania wykonywania obowiązków służbowych z powodu choroby, chyba on sam zgłosi pisemnie wystąpienie ze służby (zob. art. 31 u.s.m.). Choć nie wynika to wprost z regulacji pragmatycznej, przyjmując należy, że do ustania stosunku służbowego funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej może dojść również na skutek wygaśnięcia. Niewątpliwie, ze względu na osobisty charakter służby, do zakończenia zatrudnienia służbowego dojdzie z powodu śmierci funkcjonariusza czy też jego zaginięcia (uznania za zmarłego).

Roszczenia wynikające na tle zwolnienia ze służby w Straży Marszałkowskiej dochodzone są w trybie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego⁴¹ z uwzględnieniem możliwości złożenia na ostateczną decyzję przełożonego skargi do sądu administracyjnego. Uwzględnienie skargi na akt administracyjny, w wyniku którego doszło do zwolnienia funkcjonariusza pociąga za sobą przywrócenie do służby z mocy prawa ze skutkiem *ex nunc* w razie uchylecia decyzji wydanej w tej sprawie lub *ex tunc* w razie stwierdzenia jej nieważności.

Ze względu na brak stosownej regulacji w ustawie szczególnej, rozważyć można przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym w przypadku wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej wydawana jest (dla celów ewidencyjnych) decyzja potwierdzająca ustanie stosunku z tego powodu, mająca charakter deklaratoryjny, co w konsekwencji umożliwiłoby ewentualne zakwestionowanie jej w drodze skargi do sądu administracyjnego.

PODSUMOWANIE

Nowa ustawa w istotny sposób zmieniła status zatrudnionych w Straży Marszałkowskiej. Pomimo wątpliwości, które mogą pojawić się na tle niektórych regulacji pragmatyki służbowej, w szczególności unormowań dotyczących zadań i organizacji tej formacji⁴², należy uznać, że obecne uregulowania uzasadniają przyjęcie założenia, że stanowi ona służbę zmilitaryzowaną. Potwierdza to analiza zagadnień przeprowadzona w niniejszym opracowaniu. Choć ze względu na ograniczone ramy opracowania nie odniesiono się do zagadnienia dyspozycyjności oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej stanowiących immanentne cechy stosunków służbowych, analizowana pragmatyka zawiera również unormowania statuujące te instytucje⁴³. Nie ma wątpliwości, że wraz ze zwiększeniem zakresu uprawnień Strażników Marszałkowskich należało wzmocnić ich pozycję, a także zapewnić

zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1969 ze zm.).

⁴¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.

⁴² Szerzej na ten temat M. Grześków, M., *Straż Marszałkowska...*, s. 197–203.

⁴³ Zob. art. 25 i 26 u.s.m., Ze względu na specyfikę zatrudnienia w tej służbie uregulowania dotyczące dyspozycyjności mają ograniczony zakres oraz rozdział VIII u.s.m.

im taki poziom ochrony prawnej, jaki przysługuje pozostałym funkcjonariuszom pozostającym w niepracowniczych stosunkach zatrudnienia typu administracyjnego. W celu zadbania o wysoki poziom kadr mających realizować zadania publiczne⁴⁴ należało jednak w taki sposób ukształtować wymagania wobec kandydatów do tej formacji oraz obowiązki podmiotów w niej pozostających, aby służbę pełniły jak najbardziej kompetentne osoby. Oczywiście konsekwencją przyjętych w tym zakresie rozwiązań stanowi zwiększenie uprawnień przysługujących zatrudnionym, rekompensujących poświęcenie służbie oraz stabilizacja zatrudnienia.

STATUS OF OFFICERS OF THE MARSHAL'S GUARD — SELECTED ISSUES

Summary

The subject of the study is the characteristics of selected elements of the status of the officers of the Marshal's Guard in the aspect of their remaining in non-employment relations of an administrative-legal nature. It focuses on the institution of establishing this type of legal bond, the rights and duties of the officers of this formation and the termination of their employment. The analysis of pragmatic regulations in this area is an additional argument justifying the position according to which the Marshal's Guard may be classified as a militarized service.

Keywords: Marshal's Guard, service relationship, officer, militarized service

BIBLIOGRAFIA

- Dubowik A., Pisarczyk Ł., *Prawo urzędnicze*, Warszawa 2011.
- Grześków M., *Nawiązywanie stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych*, Warszawa 2020.
- Grześków M., Szymura M., *Straż Marszałkowska jako służba zmilitaryzowana. Geneza formacji i wybrane aspekty prawne*, „Przegląd Sejmowy” 2019, nr 5 (154).
- Kuczyński T., [w:] T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, J. Stelina, *System prawa administracyjnego*, t. 11. *Stosunek służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011.
- Kuczyński T., [w:] *System prawa pracy*, t. 7. *Zatrudnienie Niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015.
- Mazurczak-Jasińska E., [w:] *System prawa pracy*. t. 7. *Zatrudnienie Niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015.
- Stelina J., [w:] T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, J. Stelina, *System prawa administracyjnego*, t. 11. *Stosunek Służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011.
- Witoszko W., *Ochrona trwałości zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, Białystok 2019.
- Zeidler, K., Lipski J., Nalaskowska U., *Ustawa o Biurze Ochrony Rządu. Komentarz*, Warszawa 2008.

⁴⁴ Szerzej na ten temat J. Stelina, [w:] T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, J. Stelina, *System prawa administracyjnego*, t. 11. *Stosunek Służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 217.